

Nr...../2017

SCRISOARE METODICĂ
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ – GIMNAZIU
anul școlar 2018-2018

În anul școlar 2017 – 2018, propunem derularea unor **acțiuni prioritare** care să contribuie la sporirea accesului tuturor elevilor de gimnaziu la o educație de calitate și la creșterea ratei de succes școlar:

I. PENTRU REDUCEREA ABSENTEISMULUI:

1). La nivelul disciplinei, fiecare inspectorat școlar va elabora un plan operațional care să vizeze *învățarea formală, nonformală și informală*, prin care fiecare elev să înțeleagă conținuturile predate, având convingerea că ceea ce învață îi este util pentru viață (dezvoltarea competenței-cheie **a învăța să înveți**).

2) Elevul va fi partener în construirea echilibrului eficient în cadrul triadei *predare-învățare-evaluare*. Se va elimina din practica didactică tipul de profesor magistral, adoptându-se tipul colocvial, orele de curs având ca prioritate satisfacerea spiritului interogativ al elevului și stimularea acestuia pentru a participa la propria formare.

3) În vederea obținerii performanței în activitățile de predare-învățare-evaluare, inspectorul școlar de specialitate va organiza și coordona activități dirijate de elaborare personalizată a documentelor de planificare-proiectare, având ca reper valorificarea exemplelor de bună practică și materialele informative puse la dispoziție de MEN, ISE și CNEE.

4) Planificarea va fi un instrument flexibil de organizare și structurare a materiei, în baza programelor în vigoare. Deoarece din acest an școlar, la clasa a V-a se aplică noua programă, profesorii care vor preda la această clasă au obligația ca, indiferent de vechimea în învățământ, să întocmească schița lecției. Dacă prin inspecția școlară se vor constata deficiențe în predare, recomandarea este ca profesorii cu activitate deficitară să aibă obligația de a întocmi schița lecției pentru o perioadă de șase luni.

5). Fiecare profesor va acționa în vederea eficientizării activității didactice, prin asigurarea unui caracter pragmatic, aplicativ, care să vizeze înțelegerea de către elev a importanței studierii disciplinei limba și literatura română, în gimnaziu, pentru dezvoltarea unei comunicări corecte și conștiente în limba română, fundamentală pentru susținerea cunoașterii conștiente și logice la toate disciplinele de studiu.

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

6). Se vor întreprinde acțiuni comune care să implice actorii sociali cu roluri în educație, alături de școală - familia, comunitatea - în vederea înțelegerii de către aceștia a importanței educației umaniste pentru profilul viitorului adult și pentru inserția lui socioculturală de perspectivă.

7). Se vor desfășura acțiuni comune ale cadrelor didactice din învățământul gimnazial, primar și liceal, pentru cunoașterea componentelor crizei de adaptare specifice elevilor la trecerea de la un nivel la altul și pentru găsirea de soluții comune vizând prevenirea eșecului școlar.

8). În urma analizei situației la nivelul comisiilor metodice și al cercurilor pedagogice, se vor întreprinde măsuri concrete pentru perioada următoare care vor consta în:

- **interasistențe**, în vederea observării accesibilității și atractivității orelor de curs, finalizate cu discuții colegiale de consiliere a celor asistați la ale căror ore se înregistrează frecvent sau sporadic, fenomenul de absenteism.
- **monitorizarea accesibilității** explicațiilor oferite de profesori și a gradului de implicare a elevilor în activitatea de predare-învățare-evaluare.

II. EVALUAREA CU SCOP DE ORIENTARE ȘI OPTIMIZARE A ÎNVĂȚĂRII:

1) La nivelul unității de învățământ:

La nivelul gimnaziului, la disciplina limba și literatura română evaluarea se realizează la clasele: a V-a și a VI-a și la clasele a VII-a și a VIII-a.

A. TESTAREA ÎNIȚIALĂ se desfășoară **la începutul semestrului întâi**.

B) TESTĂRILE FINALE se vor organiza în ultimele săptămâni ale semestrului al doilea.

Până la jumătatea primului semestru se vor realiza următoarele activități:

- analiza rezultatelor de la testele inițiale;
- analize comparative între notele obținute de elevii claselor a VIII-a la examenele naționale și cele obținute la evaluarea curentă.

Concluziile se vor materializa în măsuri remediale concrete și adaptate la nivelul comisiei metodice, în unitatea de învățământ.

2) La nivelul inspectoratului școlar:

Toate documentele proiectate în spiritul recomandărilor din acest document vor respecta reperatele din Legea nr. 1, Legea Educației Naționale, 2011 și din legislația secundară aferentă. Totodată, se vor avea în vedere toate documentele specifice elaborate de CNEE și de MEN.

III. ÎMBUNĂTĂȚIREA COMPETENȚELOR DE LECTURĂ

Rezultatele evaluărilor internaționale cât și a celor naționale **impun intervenția imediată și unitară** pentru ameliorarea performanțelor elevilor în domeniul lecturii, lectură înțeleasă atât în **dimensiunea sa tradițională** cât și ca **alfabetizare în înțelegerea textului**. Cititul, în sens larg, este cel mai bun drum spre cunoaștere. Lectura,

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

înțelegerea și interpretarea textului **trebuie să devină practici și preocupări obligatorii ale profesorilor, indiferent de disciplină.**

Problema competenței de lectură vizează calitatea procesului, ca activitate ce trebuie să implice toate disciplinele de studiu, pentru înțelegerea mesajului în diferite stiluri funcționale. Pornind de la relația dintre *lectură* și *înțelegere*, avem în vedere rezultatele obținute de elevii români, pe de-o parte la olimpiade, iar pe de altă parte la testările internaționale. Dacă, la nivel de excelență, se remarcă o cunoaștere profundă a domeniului, reflectată în competența de a opera creator cu informațiile, masa elevilor este marcată de fenomenul *analfabetismului funcțional*. Conceptul de *lectură*, în sens larg, trebuie să implice profesorii de la toate disciplinele, având ca obiectiv înțelegerea mesajului. Rolul școlii este să dirijeze lectura, astfel încât să provoace plăcerea cunoașterii și să regleze, implicit, devenirea. O lectură eficientă vizând, firește, toate stilurile funcționale va elimina disfuncționalitățile, asigurând transferul succesului școlar în succes social. La orele de limba și literatura română, se va avea în vedere dezvoltarea competenței de comunicare care să asigure dezvoltarea competențelor de citit-scriș în diverse situații de învățare, inclusiv în citirea și înțelegerea schemelor, tabelelor, graficelor sau hărților, asigurând astfel succesul școlar ale elevilor la toate disciplinele de studiu. Competențele de lectură sunt vizate și în cadrul activităților extracurriculare și/sau extrașcolare și reprezintă un obiectiv fundamental care să asigure formarea la elevi a competențelor specifice disciplinei.

Complementar activităților de lectură destinate tuturor elevilor, am lansat, la nivel național, pentru elevii capabili de performanțe, proiectul **Carte românească de învățătură**, în parteneriat cu Uniunea Scriitorilor din România, cu următoarele obiective:

- cunoașterea de către elevi a literaturii naționale, cu tematică adecvată fiecărei vârste de școlaritate (Colecția *Cartea pentru școlari*, coordonată de criticul literar Nicolae Manolescu);
- asigurarea cunoașterii operelor literare de valoare din literatura universală pentru copii (vezi lista deschisă propusă de programul Comenius LIFT 2);
- exersarea scrierii imaginative (ficționale și nonficționale), prin raportarea la model, eliminând astfel teoretizarea excesivă și abstractizarea noțiunilor de teorie literară și asigurând comprehensiunea textului beletristic;
- crearea unui cadru instituțional adecvat pentru descoperirea și dezvoltarea talentelor autentice din rândul copiilor, prin participarea tinerilor autori din învățământul preuniversitar la Cenaclul național al Elevilor Scriitori din România, organism tutelat de filialele Uniunii Scriitorilor din România, care vor asigura consilierea și promovarea valorilor autentice din spațiul literaturii tinerilor scriitori (în acest sens, există prevederi clare în protocolul de colaborare dintre Uniunea Scriitorilor din România și MEN).

La clasele V-VIII, în cadrul orelor de limba și literatura română, se va pune accentul pe activități care stimulează lectura și susțin dezvoltarea competențelor elevilor,

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

în acest domeniu. Obiectivele centrate pe receptarea și producerea diferitelor tipuri de mesaje sunt realizate utilizând un suport variat de lectură (cărți, reviste, albume etc.), iar cărțile utilizate se circumscriu programei școlare și ariei de interes a elevilor. Se va avea în vedere parcurgerea listelor orientative de lecturi din LIFT 2, document normativ la nivel european, în cadrul proiectului Comenius, în care România este parte (vezi precizările din Nota de prezentare a noilor programe). Listele de lecturi vor fi complementare celor sugerate de manualul ales de profesor, fără a încălca timpul liber al elevului. Profesorul are obligația de a personaliza lista lecturilor complementare, astfel încât aceasta să asigure configurarea corectă și individualizată a universului cognitiv al elevului.

IV. NOUTĂȚI ÎN PROGRAMĂ

Preambul

1. Conform planului-cadru, la clasa a V-a **numărul de ore a fost diminuat** față de vechiul plan-cadru, astfel încât, la toate clasele gimnaziale, elevii vor studia această disciplină într-un număr de **4 ore/săptămână**.
2. Diminuarea numărului de ore a determinat și o **regândire a conținuturilor**.

Argumentare

a. Necesitatea înnoirii programelor de limba și literatura română

Propunerile pentru conținuturile din noua programă au avut în vedere **punctele slabe** ale programei în vigoare, care au dus la scăderea competenței de comunicare și a competenței culturale a elevilor. Acestea sunt:

- b. **Componenta de limbă română** a fost abordată cu pretenții **exhaustive**, având în vedere faptul că studiul gramaticii propriu-zise se oprea la finalul gimnaziului.
- c. Programele de admitere la facultățile care aveau ca disciplină de concurs gramatica valorificau programa de gimnaziu, fapt care confirmă dificultatea conținuturilor predate până acum unui segment de populație școlară ale cărei particularități de vârstă nu permit înțelegerea integrală a noțiunilor. Prin învățare mecanică se produceau erori în comunicarea orală și scrisă a elevilor, reflectate clar în rezultatele obținute la evaluările naționale.
- d. Perspectiva comunicativ-funcțională a predării acestei discipline a fost ignorată, **teoretizarea excesivă** câștigând teren în procesul de predare-învățare-evaluare, fenomen care a prejudiciat grav calitatea competenței de comunicare în limba maternă.
- e. La nivelul strategiilor didactice, s-a înregistrat o tendință de predare după modelul predării limbilor moderne (de la teorie spre practica limbii), ignorându-se esențialul și anume că limba română este și limbă maternă

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

pentru majoritatea elevilor din România. Astfel, elevii au achiziții lingvistice și culturale importante, prin *învățare non formală și informală*, înainte de a începe învățarea disciplinei Limba și literatura română în mediul școlar, instituționalizat (*învățarea formală*). Rolul predării acestei discipline nu este, prin urmare, să-i învețe limba română în scop utilitar, ci să corijeze abaterile de la normă, inerente în orice proces de învățare informală și non formală și să asigure controlat, atingerea scopului cultural al acestui proces complex. Perspectiva de predare este de la practică spre teorie, ca argument în corijarea eventualelor erori).

- f. Literatura a fost abordată restrictiv, limitând-o numai la stilul beletristic și ignorând literatura științifică, funcțională, a cărei cunoaștere este esențială în procesul de diminuare a **analfabetismului funcțional**. Această limitare a abordării literaturii explică rezultatele mediocre obținute până acum de către elevii români la testările internaționale (PISA etc.).
- g. În abordarea operelor literare, s-a depășit puterea de înțelegere a elevilor, aceștia fiind puși în situația de a învăța pe de rost **argumentări teoretice** privind încadrarea textului literar în gen și specie. Acest mod de abordare a studiului literaturii a condus la anularea scopului învățării literaturii în gimnaziu, acela de a crea emoția estetică, de a construi treptat competența de lectură bazată pe înțelegere și, în final, de a determina plăcerea lecturii.
- h. Vechea programă era centrată pe patru competențe generale:
1. *Receptarea mesajului oral în diferite situații de comunicare*
 2. *Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în producerea de mesaje orale în situații de comunicare monologată și dialogată*
 3. *Receptarea mesajului scris, din texte literare și nonliterare, în scopuri diverse*
 4. *Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în producerea de mesaje scrise, în diferite contexte de realizare, cu scopuri diverse*
- i. În vechea programă, problemele vizând componenta culturală erau artificial separate de competențele generale și poziționate în secvența **Valori și atitudini** (componente care fac parte din sfera competenței), fapt care a creat incoerențe de abordare a problematicii extrem de complexe a identității. Acestea figurau astfel în vechea programă:
- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
 - Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
 - Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare prin conștientizarea impactului limbajului asupra celorlalți și prin nevoia de a înțelege și de a folosi limbajul într-o manieră pozitivă, responsabilă din punct de vedere social

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba română și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

b. Argumentarea opțiunilor din noua programă

1. Gimnaziul reprezintă o etapă de învățare a cărei miză este atingerea unui nivel intermediar în deținerea competențelor-cheie, prin dobândirea cărora se asigură caracterul pragmatic, funcțional, ca fundament al unei inserții sociale de succes în viața de adult.
2. Respectând particularitățile de vârstă ale elevului de 11-14 ani, noua programă a eliminat din procesul de învățare teoretizarea excesivă și abstractizarea, practici total neproductive, înlocuindu-le cu elemente concrete, accesibile pentru acest nivel de vârstă și care pot conduce, prin înțelegerea celor învățate, la formarea de competențe. Elevul se află în centrul procesului de învățare, participând conștient la acesta, în calitate de beneficiar interesat și activ.
3. Noua programă se înscrie coerent în opțiunile moderne ale **politicilor educaționale din Europa și din lume**, asigurând astfel elevului flexibilitate în raport cu procesul de integrare socioculturală din viața de adult, determinând *adecvarea la epocă*, esențială în *succesul social din viața de adult*.
4. Componentele programei urmează logica domeniului, dezvoltând **competențe generale care se circumscriu competențelor-cheie**, a căror miză este să faciliteze integrarea lingvistică și culturală a elevului în spațiul național, dezvoltând totodată și deschiderea largă atât pentru învățarea limbilor străine, cât și pentru cunoașterea altor culturi.
3. Programa este centrată pe coerența a **cinci competențe generale**:
 1. *Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral*
 2. *Receptarea textului scris de diverse tipuri*
 3. *Redactarea textului scris de diverse tipuri*
 4. *Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise*
 5. *Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional*
4. În domeniul **studiului gramaticii**, frecvența erorilor de utilizare a limbii române înregistrate la examenele naționale de până acum a condus la **eliminarea unor conținuturi imposibil de a fi înțelese corect de către elevii de gimnaziu** (diateza reflexivă cu toate nuanțele, subordonatele subiectivă și predicativă, tipuri mai dificile de circumstanțiale etc.)

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

5. Noua programă **repune în poziție centrală identitatea proprie inserată în contextul identității naționale**. Evidențierea acestei paradigme culturale s-a realizat prin *a cincea competență generală* a disciplinei, **Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional**, care implică și asumarea de către elevi a valorilor românești, în raport cu valorile universale.
6. Selectarea de către profesor a operelor literare, ca pretext de învățare, va trebui să vizeze patrimoniul **literar național** și să respecte criteriile: **valoric, estetic, formativ și de adecvare la vârsta elevilor**.
7. Designul curricular al programei de Limba și literatura română este un produs de cercetare pedagogică, oferit de către laboratorul de curriculum de la IȘE. Conținuturile sunt propuse de către membrii grupului de lucru. Aceste propuneri au fost rafinate de către Comisia Națională de Specialitate și apoi ajustate, în funcție de sugestiile primite atât ca urmare a propunerilor din chesonarul postat pe site-ul IȘE, cât în urma unor discuții cu Academia Română, cu Institutul de Lingvistică și cu profesorii universitari nominalizați de către institut în calitate de consultanți științifici.
8. Pentru optimizare, reșezarea unor conținuturi și o reconfigurare a programei, propunem ca, pe parcursul primului an de aplicare, IȘE să primească sugestii din țară, de la practicieni, pe care să ni le pună la dispoziție, în vederea operării unor eventuale modificări în programă, cu ajutorul aceluiași grup de lucru care a elaborat-o. Revizuirea programei nu afectează manualul, deoarece acesta este doar o variantă de aplicare a programei, profesorii având obligația de a-l privi critic și de a-l personaliza, în funcție de specificul colectivului de elevi.
9. În formarea competențelor, manualul este un pretext, programa fiind, de fapt elementul cu rol reglator pentru procesul de învățare, astfel încât cunoștințele să fie transferate de către elevi în competențe, prin punerea în prim-plan a aspectului funcțional, pragmatic, sub coordonarea profesorului.
10. Este necesară formarea profesorilor, dar acest proces trebuie ajutat de publicarea unui ghid de aplicare a programei, întocmit de grupul de lucru care a elaborat-o.

3. Precizări teoretice asupra conceptelor specifice disciplinei

Structuri comunicative:

1. NARATIVUL (**povestirea comună**, pe care zilnic o folosim în relațiile interumane, alături de **povestirea artistică**, din textele literare citite)
2. DESCRIPTIVUL (**descrierea comună**, utilizată zilnic fie oral, fie în scris alături de **descrierea literară, artistică** din operele marilor scriitori)
3. ARGUMENTATIVUL (**dialogul cotidian**, pentru schimbul de idei, pentru argumentare, pentru interrelaționare și **dialogul din creațiile dramatice – teatrul**)

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

Supotul de realizare a acestor structuri comunicative este **codul lingvistic**, deci **limba română**, în cazul acestei programe.

Orice limbă funcțională are două componente:

1. componenta *orală*;
2. componenta *scrisă*.

În cadrul fiecărei componente de mai sus, vorbitorul se poate afla în una din următoarele ipostaze:

1. *receptor*;
2. *emițător*.

La baza oricărui proces de comunicare se află înțelegerea mesajului. Pentru ca elevii să înțeleagă ceea ce învață la disciplina Limba și literatura română, acestora trebuie să li se predea **conținuturi adecvate vârstei** și învățarea să se facă prin **utilizarea metodelor active** (tradiționale și moderne), diversificate pentru a evita monotonia, șablonizarea, clișeele.

Comunicarea cotidiană, cu funcție utilitară, informativă trebuie să se afle în echilibru cu funcția culturală a comunicării (lectura textului beletristic, înțelegerea mesajului simbolic, exprimat atât verbal, cât și iconic).

Foarte important este ca elevul să poată face și lectura imaginii, transferând astfel alte coduri de comunicare, în codul lingvistic. Procesul este complex, dar aspectul funcțional are o importanță majoră în asigurarea inserției sociale (*reclama, afișul, opera de artă plastică etc.*). Prin acest transfer dintr-un cod în altul (proces de **codare-decodare**), elevul face un **exercițiu de logică**, prin care se ating toate competențe-cheie, cu focalizare pe dezvoltarea *abilității de a participa într-un mod eficient și constructiv la viața socială și de a se implica în mod activ și democratic în societățile din ce în ce mai variate* (vezi mai jos, competența-cheie nr. 6).

Competențele-cheie:

1. **comunicarea într-o limbă maternă:** abilitatea de a exprima și interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii, atât în formă orală, cât și scrisă
2. **comunicarea într-o limbă străină:** ca mai sus, dar include și abilitățile de mediere (adică rezumarea, parafrizarea, interpretarea sau traducerea) și înțelegerea interculturală.
3. **competența matematică, științifică și tehnologică:** buna stăpânire a aritmeticii, o înțelegere a lumii naturale și o abilitate de a pune în aplicare

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

- cunoștințele și tehnologia pentru a răspunde nevoilor umane percepute (precum medicina, transportul sau comunicarea).
4. **competența digitală:** utilizarea cu încredere și în mod critic a tehnologiei informației și comunicațiilor pentru muncă, timp liber și comunicare.
 5. **a învăța să înveți:** abilitatea de gestionare eficientă a propriei învățări, fie individual, fie în grupuri.
 6. **competențe sociale și civice:** abilitatea de a participa într-un mod eficient și constructiv la viața socială și de muncă și de a se implica în mod activ și democratic, mai ales în societățile din ce în ce mai variate.
 7. **spirit de inițiativă și antreprenoriat:** abilitatea de a pune ideile în practică prin creativitate, inovație și asumarea de riscuri, precum și abilitatea de a planifica și gestiona proiecte.
 8. **sensibilizare și exprimare culturală:** abilitatea de a aprecia importanța exprimării creative a ideilor, experiențelor și emoțiilor într-o varietate de medii, precum muzica, literatura și artele vizuale și ale spectacolului.

ATENȚIE!

- MEN pune la dispoziție documente-cadru de planificare-proiectare. Fiecare profesor va personaliza aceste documente pentru perioada de 8 săptămâni, cât noua programă de clasa a V-a se va aplica fără manualul tipărit. În documentele de planificare-proiectare, se vor specifica activitățile concepute pentru dezvoltarea competenței de comunicare și a competenței de lectură a elevilor la clasa a V-a, conform exemplelor oferite de MEN. În momentul în care fiecare elev din județ va intra în posesia noului manual ales de către profesor pentru aplicarea noii programe la clasa a V-a, inspectorul de specialitate va avea o întâlnire metodică la nivel județean, astfel încât să se realizeze compatibilizarea materialelor resursă care au funcționat în sistem pentru primele 8 săptămâni de școală cu structura manualului ales, pentru a se evita reluările și suprapunerile. Partea din manual care a fost parcursă cu ajutorul materialelor resursă va fi reluată numai în cadrul recapitulărilor din timpul anului școlar.
- La fiecare oră, profesorul va avea grijă ca proiectarea personalizată a demersului didactic să cuprindă toate domeniile de conținut, cu pondere adaptată.
- După ce se vor finaliza cele 8 săptămâni de predare-învățare-evaluare cu ajutorul materialelor-suport, inspectorii vor organiza întâlniri metodice la nivel județean pentru a corela structura și variant de aplicare a programei din manualul ales de fiecare profesor cu ceea ce s-a predate în perioada de lucru fără manual. Se vor evita astfel eventualele reluări privind unele conținuturi.
- La celelalte clase (a VI-a – a VIII-a), se va aplica vechea programă și manualele aferente.

Consfăturile inspectorilor de limba și literatura română,

CONCLUZII:

Pentru realizarea obiectivelor stabilite la nivel național și local, inspectoratele școlare, prin inspectorii de specialitate, trebuie să întreprindă următoarele acțiuni:

- a) comunicarea către toate cadrele didactice a conținutului prezentei scrisori metodice;
- b) adecvarea programului cercurilor pedagogice la prioritățile stabilite la nivel național;
- c) conceperea planului de inspecții în conformitate cu prioritățile privind aplicarea noii programe la clasa a V-a și pregătirea examenelor naționale la celelalte clase;
- d) asigurarea, prin implicarea CCD, a unei oferte de formare adecvate abilitării curriculare a profesorilor pentru aplicarea noilor programe.

Inspector General,
Mina-Maria RUSU